

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ ТА
УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ
ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ НА ЕКОНОМІКУ
УКРАЇНИ

Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції
20 грудня 2017 р.

м. Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2017

УДК 330.101
ББК 65я43

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Факультету соціально-економічної освіти та управління
(протокол № 4 від 22 грудня 2017 року)*

Теоретичні та прикладні аспекти впливу держави на економіку України: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції / укл. Підпригора Л.А. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – 87 с.

Випуск тез наукових робіт викладачів та фахівців підготовлений за матеріалами I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теоретичні та прикладні аспекти впливу держави на економіку України», яка відбулася 20 грудня 2017 року. На конференції були обговорені сучасні проблеми впливу держави на економіку для забезпечення соціально-економічного розвитку України.

Представлені у матеріалах науково-практичної конференції тези учасників подані в авторській редакції та відображають власну наукову позицію авторів. Автори тез несуть повну відповідальність за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, наукової термінології, імен власних, джерел посилання.

Редакційна колегія

В.Б. Євтух чл.-кор. НАН України, доктор історичних наук, професор (**головний редактор**)

О.С. Падалка доктор педагогічних наук, професор

Л.В. Страшинська доктор економічних наук, професор

Л.А. Підпригора кандидат економічних наук, доцент

Ю.В. Бицюра кандидат економічних наук, доцент

ЗМІСТ

<i>Страшинська Л.В.</i> Удосконалення нормативно-правової бази вітчизняного агропромислового комплексу як дієвий фактор його розвитку.....	4
<i>Бицюра Ю.В.</i> Державно-приватне партнерство як альтернатива приватизаційному способу трансформації власності.....	10
<i>Біла І.С.</i> Взаємодія влади та бізнесу в ринковій економіці.....	15
<i>Горбань А.В., Шевчук В.О.</i> Державне регулювання розвитку транспортної системи України.....	20
<i>Жарлінська Р.Г., Міщук А.А.</i> Клінічний аудит як механізм державного контролю якості надання медичних послуг в Україні.....	25
<i>Іващенко А.В., Войчишина К.В.</i> Методи захисту від маніпуляції в системі продаж.....	31
<i>Ковова І.С., Пахота Н.В.</i> Вплив організаційної культури підприємства на стан розвитку водогосподарського комплексу Чернігівського регіону.....	36
<i>Красман Н.В.</i> Проблеми функціонування державних банків в Україні та шляхи їх вирішення.....	39
<i>Підпригора Л.А.</i> Суспільний добробут як цільова детермінанта формування державного сектора економіки.....	45
<i>Сандугей В.В.</i> Теоретичні підходи до визначення конкурентоспроможності ринку праці та перспективи її підвищення.....	50
<i>Седляр Д.О.</i> Роль держави у забезпеченні потреб людини в Україні.....	55
<i>Шевчук В.О., Троцький О.О.</i> Державне регулювання інтелектуальної власності в умовах інноваційної економіки.....	60
<i>Ллюхіна В.В.</i> Формуванні конкурентних переваг на основі інновацій.....	66
<i>Колтишева Д.С.</i> Економічна необхідність вирішення проблеми утилізації муніципальних відходів	71
<i>Куліш В.А.</i> Роль держави у залученні іноземних інвестицій в економіку України.....	77
<i>Манжула Є.В.</i> Державне регулювання корпоративного сектора економіки України.....	80
<i>Мареха І.С., Миргородська В.С.</i> Еколого-культурні аспекти співробітництва України з Європейським Союзом.....	84

*Красман Н. В., к. е. н., доц.
НПУ імені М. П. Драгоманова
м. Київ*

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Світова фінансово-економічна криза найбільше проявилася в банківському секторі майже всіх країн світу. Міжнародний досвід країн-сусідів показав, що державні банки майже ніколи не використовуються як інструмент реалізації державної економічної політики, їх позитивна роль зводиться до згладжування кредитних циклів в економіці в кризові періоди, а частка держави у капіталі має стійку тенденцію до зниження шляхом перенесення прибутку або вливань приватного капіталу, що призводить до поступового розмивання частки держави у статутних капіталах банків.

Урядами багатьох країн світу (в тому числі і України) здійснювалася тимчасова націоналізація проблемних приватних банків, яка призвела до збільшення частки державної власності у банківській системі країни. Таким антикризовим заходом як збільшення частки державних банків у загальному обсязі активів банківського сектору тимчасово скористалися Словенія, Польща, Румунія, Болгарія, Сербія, Вірменія та Грузія. У цілому, в період економічного зростання відбувається поступовий вихід держави з капіталів банків та зменшення ролі таких банків у фінансовому секторі (Польща та Чехія). На противагу цьому, у розвинених країнах є приклади успішного функціонування державних банків (KfW у Німеччині, Bank Gospodarstwa Krajowego у Польщі, Finnvera у Фінляндії), які переважно виконують роль банків розвитку і займають несуттєву частку у банківському секторі.

Зростання частки держави в сукупному капіталі та активах банків відбулося з метою забезпечення фінансової стабільності банківської системи

країни. Доказом ефективності такого кроку є дослідження, що проводилися фахівцями МВФ та Світового банку, а також досвід посткризової стабілізації в окремих країнах світу, які підтвердили можливості позитивного впливу державного капіталу на розвиток та фінансову стійкість банківських систем, вирівнювання рівнів економічного та соціального розвитку різних галузей економіки країни, стимулювання економічного зростання в країні тощо.

З метою представлення результатів діяльності банківської системи України Правління Національного банку визначило нові критерії розподілу банків на 2017 рік на такі групи:

1) 6 банків з державною часткою – це банки, в яких держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75% статутного капіталу банку (ПАТ “КБ ПРИВАТБАНК”, АТ “Укрексімбанк”, АТ “ОЩАДБАНК”, АБ “УКРГАЗБАНК”, АТ (публ.) “Український банк реконструкції та розвитку”, ПАТ “РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР”);

2) 25 банків - банки іноземних банківських груп – це банки, контрольні пакети акцій яких належать іноземним банкам або іноземним фінансово-банківським групам (ПАТ “УКРСОЦБАНК”, АТ “Райффайзен Банк Аваль”, ПАТ “ВТБ БАНК”, ПАТ “КРЕДОБАНК”, ПАТ “ВіЕс Банк”, ПАТ “МАРФІНБАНК”, АТ “УкрСиббанк”, ПАТ “Ідея Банк”, ПАТКБ “ПРАВЕКС-БАНК”, ПАТ “КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК” та ін.);

3) 63 банки з приватним капіталом – це банки, в яких серед кінцевих власників істотної участі є один чи кілька приватних інвесторів, що прямо та/або опосередковано володіють не менше ніж 50% статутного капіталу банку (Акціонерний банк “Південний”, ПАТ “МЕГАБАНК”, Харків, ПАТ “БАНК КРЕДИТ ДНІПРО”, ПАТ “ДІАМАНТБАНК” та ін.) [1].

За даними Рейтингового агентства «Стандарт-Рейтинг» ТОП-15 рейтинг надійності банківських депозитів у 2017 році очолювали всі великі банки за участю держави в капіталі. Найвищі оцінки серед державних фінансових установ отримали – Укргазбанк (7 позиція) та ПриватБанк (8 позиція),

Ощадбанк (10 позиція), Укрексімбанк (14 позиція). Це свідчить про те, що позиції держбанків у рейтингу надійності депозитів залишаються незмінно високими [5].

Рейтингове агентство «Форіншурер», в листопаді 2017 році на базі статистики НБУ склало ТОП- 15 найбільш надійних банків в Україні у 2017 році. Згідно цих даних рейтинг очолюють 3 іноземні банки - Райффайзен банк Аваль (Австрія), Креді Агріколь Банк (Франція) та Укрсиббанк (Франція). Далі – Ощадбанк (держава гарантує 100% вкладів), Укрексімбанк (державний банк), Кредобанк (Польща), Сітібанк Україна (США), ПроКредит Банк (Німеччина), Укргазбанк (державний), Альфа-Банк (Люксембург), Укрсоцбанк (Люксембург), ОТП Банк (Угорщина), Правекс-банк (Італія), ІНГ Банк Україна (Нідерланди), ПУМБ(Україна). Рейтинг найбільш надійних банків для фізичних осіб очолили саме державні банки. Так, у 2017 році 10 найбільш надійними банками для фізичних осіб були: Ощадбанк (державний), Укрексімбанк (державний), Укргазбанк (державний), Райффайзен банк Аваль (Австрія), Креді Агріколь Банк (Франція), Укрсиббанк (Франція), Кредобанк (Польща), ПроКредит Банк (Німеччина), ОТП Банк (ОТР Угорщина), Укрсоцбанк (Люксембург) [6].

До найбільш гострих проблем що стримують розвиток вітчизняного банківського сектора слід віднести наступні: зростання недовіри до банків; негативний вплив політичних процесів; суперечливість механізму рефінансування українських банків; девальвація національної грошової одиниці; подорожчання кредитних ресурсів в Україні; погіршення якості кредитного портфеля банків; низький рівень ризик - менеджменту банків [3, с. 87].

Основними проблемами функціонування державних банків України є: нижча прибутковість порівняно з приватними банківськими установами, відсутність чіткої спеціалізації бізнесу; нарощування обсягів діяльності

внаслідок наявності неринкових конкурентних переваг; неефективність розподілу кредиту та високий обсяг збитків; корупційні ризики [4, с. 128], перебування у власності державних банків третини загальних активів, проведення державними банками політики кредитування підприємств, що перебували у колі бізнесових політичних інтересів; відсутність зрозумілих бізнес-моделей; діяльність, яка не заснована на принципах максимізації віддачі на вкладений капітал; незбалансованість розміщення державних фінансових ресурсів; зростання рівня політизованості банківського сектора; активне кредитування державних підприємств, які не можуть залучити кредитні ресурси в приватних банках через незадовільний фінансовий стан; формування значної частки кредитного портфеля банків із часткою держави на неринкових засадах (НАК “Нафтогаз України” отримав кредит за процентною ставкою, нижчою ринкової); зменшення якості фінансового посередництва; кредитування неякісних позичальників, що призводить до погіршення якості кредитного портфеля державних банків; докапіталізація банків у 2008–2011 роках, у т.ч. націоналізованих банків (Укргазбанк, Банк Київ та Родовід банк) та ін.

Під час фінансово – економічної кризи в Україні державні банки відіграли позитивну роль для депозитів населення, а особливо для коштів юридичних осіб (не поширюється система гарантування вкладів). Головною причиною припливу коштів до державних банків була впевненість, що уряд підтримуватиме такі банки за будь-яких обставин, а тому ризики втрати коштів мінімальні. Це стало для банків із державним капіталом важливою конкурентною перевагою – найстабільніша ресурсна база (порівняно з приватними банками).

З метою зміни підходів до корпоративного управління із посиленням ролі наглядових рад та переходу до чіткої спеціалізації державних банків уряд розробив та оприлюднив програмний документ “Засади стратегічного реформування державного банківського сектору”. Задекларовані урядом наміри щодо найбільших державних банків такі: 1) щодо Ощадбанку: спеціалізувати на

обслуговуванні роздрібного, мікро-, малого та середнього, частково великого бізнесу; посилити незалежність менеджменту та ефективність корпоративного управління через конкурсне формування наглядових рад; орієнтувати роботу на максимізацію прибутку; продати не менше 20% акцій кваліфікованому інвестору до середини 2018 року; прийняти державою рішення про терміни та умови поступового приєднання до ФГВФО починаючи з 2017 року; 2) щодо Укресімбанку: спеціалізувати на обслуговуванні експортно-орієнтованих підприємств, підприємств, які реалізують інвестиційні імпорتنі проекти, підприємств, що виконують контракти за кордоном, обслуговувати міждержавні торговельні /інвестиційні угоди; посилити незалежність менеджменту та ефективність корпоративного управління через конкурсне формування наглядових рад, орієнтувати роботу на максимізацію прибутку; продати не менше 20% акцій кваліфікованому інвестору до середини 2018 року; 3) щодо Укргазбанку: розробити стратегію, орієнтовану на продаж державної частки у капіталі до кінця 2017 року; 4) щодо інших банків з приватним капіталом передбачено вихід держави із капіталу банків. Загалом, уряд має намір прискорити реформу державних банків, а пріоритетом стане ухвалення закону, який закріпить нові правила формування наглядових рад державних банків, оновити стратегії реформування державних банків із урахуванням націоналізації Приватбанку, затвердити Наглядними радами бізнес-моделі банків на основі загальної стратегії розвитку державного банківського сектору; скоротити частку держави у банківському секторі протягом наступних 3-4 років [2, с. 58].

Державні банки виконують важливу роль у розвитку економіки, розширюючи можливості гарантувати вклади населення, стимулювати розвиток малого і середнього бізнесу через зменшення вартості кредитних ресурсів, фінансувати національні проекти та програми, підтримувати експорт та імпорт, підвищувати якість корпоративного управління, кредитувати та

фінансувати інноваційні та інвестиційні проекти українських підприємств, які передбачають значні експортні поставки з України, фінансувати інноваційні та інвестиційні проекти, формуючи тим самим умови довгострокового економічного зростання. Однак, існуючі проблеми функціонування державних банків, відсутність якісного інституційного середовища та належного державного управління знижують ефективність діяльності вітчизняних державних банків. Кредитна діяльність державних банків в умовах гострої нестачі коштів та девальвації національної валюти в умовах фінансово-економічної кризи здатна суттєво підвищити рівень можливостей для суб'єктів господарювання на ринку залученого капіталу, бути ефективним інструментом системи загальнодержавного регулювання фінансового сектору та впливати на подолання кризових явищ в економіці задля забезпечення стабільності та ефективності банківської системи України.

Використані джерела:

1. Державні банки знову у топ-15 надійних / Урядовий кур'єр – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/derzhavni-banki-znovu-v-top-15-nadijnih/>
2. Звіт про фінансову стабільність за 2016 рік / Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.bank.gov.ua>.
3. Золотарьова О. В. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України / О. В. Золотарьова, В. О. Галаганов // Проблеми економіки та політичної економії. - 2017. - № 1. - С. 83-98. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pepe_2017_1_5
4. Ковриженко Л. О. Державні банки: міжнародний досвід та перспективи для України [Електронний ресурс] / Л. О. Ковриженко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2016. - № 2(1). - С. 126-128.
5. Національний банк змінив критерії розподілу банків на групи / Офіційний сайт НБУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=43805377
6. Рейтинг найнадійніших банків України 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/rating-banks>